

Annie Schreijer-Pierik: voer de discussie met de burgers; maar wel op basis van feiten!

Roodkapje liegt

De Duitse Naturschutzbund (Nabu) betitelt Roodkapje als een gevaarlijk sprookje. Een sprookje dat het imago van de wolf schade toebrengt. Roodkapje is gevaarlijker dan de wolf. Welkom wolf!

Tegenstanders van de (komst van de) wolf maken ons graag attent op het onderschatte gevaar van de *Echinococcus granulosus*, oftewel de blaasworm; en nog 30 andere wolfgerelateerde en mogelijk maatschappij ontwrichtende ziektes.

Zo stelt de komst van de wolf ons blijkbaar voor allerlei vragen. Wanneer is een wolf eigenlijk een wolf? Welke kansen en bedreigingen zijn er met de komst van de wolf? Wie gaat de wolf beheren? Om daar antwoorden op te vinden werd 28 maart jl. in Rheine (DL) het Wolfsymposium 2015 gehouden. Wetenschappers uit Canada, Verenigde Staten, Finland, Rusland en Duitsland vulden de dag met het in hapklare brokken aanleveren van de al opgebouwde kennis en informatie over lopende onderzoeken.

Bezoekers

Gerwen Pelgrum van Pelgrum Vink Materialen uit Lobith, bekend van onder andere de wildakkermengels, tipte Waidmannsheil over het Wolfsymposium. In de aanloop naar het symposium deed net een wolf de provincies Drenthe en Groningen aan. Des te meer reden om met Pelgrum naar Rheine te gaan. De bijna 200 aanwezigen waren voornamelijk Duitsers die met de wolvenproblematiek te maken hadden, hebben of gaan krijgen. Veel jagers en mensen die zich beroepsmatig met fauna bezig houden en een enkele politicus. Vanuit Nederland waren wat geïnteresseerde partijen zoals de Stichting Jachtopleidingen Nederland (SjN), het Faunafonds, de Vereniging Het Reewild (VHR) en uiteraard Waidmannsheil aanwezig. Dat ook Brussel geïnteresseerd was, bleek wel uit de komst van 'onze' Annie Schreijer-Pierik. Zij is onlangs benoemd tot secretaris-generaal van de Europese Intergroep Biodiversiteit, Jacht en Platteland. Schreijer hield aan het eind van de middag een gepassioneerde toespraak. Ze sprak over de jacht als essentieel onderdeel van natuurbeheer, over de jacht als cultuur en over hoe we moeten omgaan met de wolf en andere fenomenen. Ze kreeg een staande ovatie. Kort na haar vertrek stelde de dagvoorzitter, nog steeds onder de indruk van haar betoog, voor om haar te klonen.

Overheid in actie

Vanaf 2000 heeft de wolf zich in Lausitz gevestigd. Lausitz is een gebied dat deels in Polen, deels in Brandenburg en deels in Sachsen ligt. Momenteel zijn er circa 300 wolven in Duitsland, verdeeld over ongeveer 25 roedels, 8 paartjes en een stuk of 3 solitaire wolven. Ze hebben zich

Annie Schreijer-Pierik hield aan het eind van de middag een gepassioneerde toespraak.

Wetenschapper uit alle landen kwamen aan het woord.

De bijna 200 aanwezigen waren voornamelijk Duitsers.

in vijftien jaar verspreid vanaf de regio Lausitz bij de Poolse grens, schuin omhoog via Magdeburg, boven Hannover langs, richting Hamburg en Bremen. Aan de andere kant van Duitsland, waar de wolf nog in geen velden of wegen te ontdekken is, is men overigens ook klaar voor de komst van de wolf: afgelopen februari lanceerde het Landes Jagd Verband 1 van de Rheinland-Pfalz (o.a. Eifel) een Wolfmanagementplan. Daarin valt onder andere te lezen dat wanneer uw jachthond tijdens een actie door een wolf wordt gedood, u een schadevergoeding van € 4.000 ontvangt. Verder is het opmerkelijk dat zo ongeveer ieder bondsland zijn eigen plan maakt.

In Nederland zijn we ons ook bewust van de komst van de wolf. In opdracht van het Faunafonds hebben de universiteiten van Tilburg en Maastricht (Trouwborst en Bastmeijer) in 2013 een onderzoek gedaan naar de juridische basis voor het opstellen van een Wolven(beschermings)plan. In 2011 was Alterra (Groot Bruinderink et al.) gestart met een factfindingstudy over de wolf. Op basis van onder andere deze twee onderzoeken hebben Groot Bruinderink en Lammertsma een Voorstel voor een wolvenplan voor Nederland, versie 2.0 (2014) geschreven. Het plan is zowel een praktische handleiding voor hoe om te gaan met de wolf wanneer hij zich daadwerkelijk aandient, maar ook een document met veel handvatten voor bestuurders en beleidsmakers. 'Een levend document', volgens de schrij-

vers. Want met de komst van de wolf naar Nederland gaat er maatschappelijk en in flora en fauna veel veranderen.

Wanneer is een wolf een wolf?

Om bijvoorbeeld te bepalen of iemand in aanmerking komt voor schadevergoeding bij het dood bijten van een schaap, moet eerst geconstateerd worden of een wolf de dader was. De wetenschap geeft daar antwoord op. Een wolf is een wolf wanneer hij voldoet aan een aantal specifieke criteria: uiterlijke kenmerken, gedrag, voedsel en vooral het DNA-profiel.

DNA

Om met de laatste te beginnen: op basis van DNA is vrij nauwkeurig vast te stellen of het een wolf is; zelfs om welk roedel het gaat. Van Siberië tot Duitsland, van Finland tot Turkmenistan zijn DNA-profielen vastgelegd. Tijdens het symposium werden op basis van DNA drie soorten onderscheiden: de wolf, de hybride wolf en de hond. De hybride wolf is een kruising tussen een (verwilderde) hond en een wolf. De verwilderde hond doet in dit rijtje niet mee omdat zijn DNA gelijk is aan dat van de hond. Het is van groot belang onderscheid te kunnen maken tussen de verschillende soorten zodat beleidsmaker en beheerders/jagers plannen kunnen maken over hoe om te gaan met dit betrekkelijke nieuwe fenomeen en uiteindelijk handelend op te kunnen treden.

Uiterlijke kenmerken

Zie je een wolf, dan 'weet' je waarschijnlijk wel of het een echte wolf is. Dat is op basis van gevoel, ervaring en van het hele voorkomen van het dier. Jagers zijn gewend om dieren aan te spreken en komen er een waarschijnlijk een heel eind mee. Om toch wat meer zekerheid te bieden, volgt hier een overzicht van min of meer duidelijke kenmerken:

- Het penseel van een wolf is niet te zien vanwege het ver naar voren geknikte kniegewricht
- Hij heeft lange poten die uitstekend zijn aangepast aan het lange afstand lopen. In de Verenigde Staten is van een wolf bekend dat hij van noord naar zuid 1600 kilometer heeft afgelegd om een nieuw areaal te vinden
- Een echte wolf heeft een lange hangende staart. Hybride wolven of verwilderde honden hebben vaak een gekrulde staart
- Wolven hebben zwarte nagels (wat uiteraard niet eenvoudig is te zien)
- In vergelijking met honden hebben ze een hoge smalle borstkas en een relatief lange romp
- De oren zijn driehoekig en een beetje afgerond. De oorschelp is licht van kleur met een donkere rand en een donkere kern (schaduw). De oren staan wat verder uit elkaar dan bij de hond
- De wolf heeft een grote, brede kop en de ogen staan wat schuin
- Wolven waren tot voor kort redelijk gelijk en egaal van kleur: van licht bruin/beige tot donker grijs/bruin. De laatste jaren zijn er echter heel veel afwijkingen: meer gevlekt, wit, rood, bont gevlekt.

Onderzoekers wijten deze kleurafwijkingen aan Russische (hybride) wolven die mee zijn gekomen met militairen. De militairen gebruikten wolven voor bewaking van de militaire complexen. Zat hun diensttijd er op, dan werden de dieren vaak losgelaten buiten het complex. Frappant is om te zien dat voor een groot deel de verspreiding van de wolf in Europa ogenschijnlijk via militaire complexen verloopt; zo ook in Duitsland. Kort na de val van de muur in 1989 stonden de eerste wolven al aan de grens.

Een wolf hoeft niet per se dood om te bepalen of het een echte wolf is. Op de bijtewonden van zijn prooi is meestal voldoende slijm te vinden op basis waarvan het DNA bepaald kan worden. Zo kon van de wolf die onlangs Drenthe en Groningen aandeed, worden vastgesteld dat hij afkomstig is van het roedel 'Munster'. Het betrof een bijna één jaar oude wolf uit een roedel van zes.

Wat eet een wolf?

Spreker Ir. Christian Lissina komt uit de regio Lausitz en is bosbouwer, jager, natuurbeschermmer en voorzitter van de vereniging 'Veiligheid en bescherming van soorten'.

foto: WWH

Hij begint zijn voordracht met te vertellen dat er in de regio Lausitz 500 stuks moeflons zijn verdwenen sinds de komst van de wolf. Op de Muskauer Heide, ook in de regio Lausitz, liep een vaste populatie roodwild. Die staat inmiddels op instorten. Het reewild is 90% in aantal gereduceerd en staat op het punt om te verdwijnen. Volgens Lissina komt dat door de wolf. Door wat hij eet. Wolven concentreren zich op kalveren en jonge dieren. Maximaal resultaat en nauwelijks risico tegen een geringe inspanning. Jagers schieten de volwassen dieren dus het gaat soms twee keer zo hard.

Wilde zwijnen overleven vooralsnog door heel grote rottes te vormen. Door deze grote, nauwelijks te bejagen, rottes loopt de wildschade in bepaalde revieren op tot wel € 30.000 waardoor ze niet meer te verpachten zijn. Door de wolf komt het overige wild nauwelijks meer uit de dekking waardoor er alleen nog maar nachtelijke jacht mogelijk is; dan treden ze wel uit. Maar het gebruik van nachtzichtrichtapparatuur is verboden waardoor er nauwelijks resultaat wordt behaald door de jagers.

Uit bovenstaande is gedeeltelijk af te leiden wat een wolf eet. In willekeurige volgorde en zeker niet volledig:

- Reeën
- Herten
- Moeflons
- Schapen
- Geiten
- Konijnen/hazen
- Elanden
- Rendieren
- Koeien (kalveren)

Momenteel zijn er circa 300 wolven in Duitsland.

Kleinere prooidieren worden meestal doodgebeten aan de keel terwijl de grotere dieren vaak aan het achterlijf worden aangevallen. De wolf doodt om te eten maar is ook liever lui dan moe en eet net zo gemakkelijk valwild. Zo mogelijk jagen wolven in roedels waardoor er op grotere prooidieren gejaagd kan worden. Maar een wolf alleen weet zich ook prima te redden. Hij is dan weliswaar aangewezen op 'eenvoudigere' prooien maar hij haalt zeker zijn dagelijks benodigde 2-3 kilo vlees binnen. Lukt dat een paar dagen toch niet? Geen probleem. Een wolf kan tot wel 10 kilo ineens verorberen.

Ziektes

Symposiumspreker Clayton H. Dethlefsen uit Montana (VS) is president van de Western Predator Control Association (WPCA). Hij reist de hele wereld af om te vertellen dat de komst van de wolf niet zonder gevaren voor de volksgezondheid is. Hij is niet tegen de wolf. Hij wil ons alleen maar met grote nadruk wijzen op de ziektes die wolven met zich meebrengen en wil daarmee het belang van actief beheer onderstrepen. De vossenlintworm (*Echinococcus multilocularis*) staat boven aan zijn lijstje, op de voet gevolgd door de blaasworm (*E. granulosus*). De vossenlintworm is de meest voorkomende, maar de blaasworm is volgens Dethlefsen de meest verraderlijke. Dethlefsen toont in zijn presentatie aan dat er een verband is tussen de verspreiding van deze parasieten en sterfgevallen als gevolg aandoeningen aan organen en weefsels naar aanleiding van infecties met vossenlintworm of de blaasworm. Dethlefsen ziet de parasieten als een zeer grote bedreiging die voor ontwrichting van onze maatschappij kan zorgen.

Verder voorkomende min of meer bekende ziekten die de wolven kunnen overbrengen zijn: hondsdolheid, miltvuur, ziekte van Lyme, het parvovirus, trichinella en brucellose. Om te voorkomen dat mensen besmet raken met een van deze ziektes adviseert Dethlefsen om honden niet in contact te laten komen met wolven. Als dat toch gebeurt, dan beter zelf geen fysiek contact meer te maken met de hond(en). Draag bij het verwerken van dode wolven handschoenen en een mondkap. Houdt u van tuinieren en woont u in een gebied met wolven? Doe handschoenen aan. De eitjes van de parasieten kunnen tot wel 3,5 jaar zonder gastheer overleven.

De website van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) geeft voor beide parasieten aan dat de mens tussengastheer is en dat soms mensen besmet kunnen worden. Het kan echter 5-15 jaar duren voordat de besmetting zichtbaar wordt. Worden mensen dan niet direct behandeld, dan is de kans op overlijden groot.

Het reewild is op de Muskauer Heide met 90% in aantal gereduceerd en staat op het punt om te verdwijnen.

Foto: Horst Jegen

De wolf en de mens

Bang hoeven we voor de wolf niet te zijn. Hij is eerder bang voor ons. Omdat hij ons op grote afstand kan waarnemen vanwege zijn uitstekende ontwikkelde zintuigen, is hij al onzichtbaar geworden voordat wij maar in de buurt kunnen komen. Een wolf kan andere wolven horen huilen tot op een afstand van zo'n 10 kilometer. Hij kan prooidieren en soortgenoten op 2 kilometer afstand nog ruiken vanwege de grote hoeveelheid reukepitheel (wolf 130 cm², mens 5 cm²). Zolang wij geen toenadering zoeken tot de wolf hebben we er geen last van. Anders is het met hybride wolven en verwilderde honden. Zij zijn van nature een stuk agressiever en doden niet alleen maar voor voedsel. Hun gedrag lijkt wat meer op dat van een vos. Omdat de hybride wolf vaak niet in een roedel opgroeit kent hij geen hiërarchie en leert hij zichzelf om te overleven. Dat kan leiden tot afwijkend gedrag te opzichte van de wolf waardoor hij voor de mens zeer onvoorspelbaar en dus gevaarlijk wordt.

Wanneer mensen door wolven zwerden aangevallen of gedood, dan was de oorzaak meestal hondsdolheid. Ook raken sommige wolven zo aan mensen gewend dat ze dicht bij de bewoonde wereld komen. Wanneer de afstand tussen wolf en mens te klein wordt, dan kan dat soms uitlopen op een onverwachte aanval door de wolf.

Annie Schreijer-Pierik

We hebben de kans gegrepen om tussen de presentaties door mevrouw Schreijer een paar vragen te stellen.

Hoe moet Nederland zich op de wolf voorbereiden? "Laat het vooral geen emotionele discussie worden. Het moet gaan over feiten. We moeten voorkomen dat de wolf voor Nederland een groot probleem gaat worden.

En dan bedoel ik ook een maatschappelijk probleem. Laat het niet uit de hand lopen en wees er snel bij. We hebben gezien hoe het met de ganzen is gegaan. In het begin van mijn Tweede Kamerlidmaatschap hadden we nog maar weinig ganzen. Twaalf jaar later is het een groot probleem geworden. Voor het beheer moeten we gebruik maken van de onderzoeken die in Nederland al zijn gedaan en goed kijken naar de ervaringen in het buitenland. Een goed ingerichte beheerjacht in Nederland is van essentieel belang om ook de wolf goed te beheren.'

Wanneer is voor Brussel een wolf een echte wolf? Daar hebben we wetenschappers voor. Daarna is het aan de politici om met duidelijke richtlijnen te komen. De schade door wolven in Europa is veel groter dan men denkt. In Frankrijk wordt er weer gejaagd op wolven omdat er in een jaar duizenden schapen zijn gedood. We leven in Europa in een gecultiveerd landschap. Daar kunnen niet teveel wolven zijn. Andere dieren zouden daardoor kunnen verdwijnen. En dat is het laatste wat we willen.'

Wat kunnen we in Nederland voor hulp vanuit Brussel verwachten? In september dit jaar bestaat de Europese Intergroep Biodiversiteit, Jacht en Platteland 30 jaar. We organiseren dan een groot symposium met als hoofdtijde 'de wolf' om met alle belangengroepen zoals wetenschappers, politici, grondeigenaren, jagers, boeren en burgers onze koers in Europa te bepalen. Nederland krijgt dan handvatten om beleid te maken over hoe met de komst van de wolf om te gaan. Maar het allerbelangrijkste blijf ik steeds weer herhalen: voer de discussie op basis van feiten en laat je niet leiden door emoties! 🐺

informatie

- wolfsregion-lausitz.de
- wolvenin nederland.nl
- rivm.nl (ziektes)
- bij12.nl (Faunafonds)
- wagingenur.nl (Alterra)

Bouten & Zoon v.o.f. Erkend Zoologisch Preparateursbedrijf

Bouten & Zoon v.o.f.
Veegtesstraat 13
5916 PG Venlo
Tel. +32 (0) 77 351 23 03
Fax. +32 (0) 77 354 64 02
boutenbv@wanadoo.nl
www.jacbouten.com